

Željko Ivanji

VOLTER

„U času kada se dete oslobodi od svojih prirodnih zavoja i počne disati, ne dajte da mu se udare drugi zavoji koji će ga još više stegnuti. Nikakvih kapica, nikakvih sveza, nikakvih povoja! Upotrebite labave i prostrane pelene koje detinjim udovima ostavljaju slobodu kretanja.

Sa životom počinju potrebe. Novorođenčetu je potrebna dojkinja ...“

“Emil ili ovaspitanju“ Žan Žak Ruso

Abdul je dugo planirao svoj put svirajući bulen, tradicionalnu harfu Malija. Bila je poprilično velika da bi je poneo sa sobom, ali za tim nije ni bilo potrebe. Zidovi kuće od peska, koju su sagradili njegovi preci, pružali su dobar odjek tonovima koji su se u njemu godinama taložili. Pesak za izgradnju kuće, sakupljali su na Crvenoj dini na koju se pružao prekrasan pogled iz grada Gao na obali reke Niger. Koristili su drevnu tehnologiju izgradnje pomešavši pesak, vodu i na samom kraju zemlju, koja je, kada bi se osušila, stegnula preostali duh vode afričke reke, i vreme kojim je nekadašnji kamen mrvljen do neprepoznatljivosti. Smeša duha i vremena trajala je stotinama godina koje su popunili Abdulovi preci. Zidare koji su izgradili Gao zamenili su muzičari. Neki su svirali balafon, neki baru, mali bubanj sa specifičnim zvukom, a za bulen harfu se opredelio Abdulov otac, koji je sina naučio veštini sviranja. Prsti malog deteta su na početku nezgrapno povlačili strune zategnutih kozjih creva koja su proizvodila čaroban zvuk, da bi kao desetogodišnjak, Abdul već svirao podjednako uspešno kao i njegov otac. Muzika koju je svirao bila je precizna, poput matematike koja mu je bila omiljeni predmet u lokalnoj školi. „Ritam je poput brojeva koji ravnomernim taktom marširaju u koloni“ rekao je učitelju koji ga je ohrabrivao u nameri da se jednog dana otisne putem ka severu, koji je za stanovnike Gaoa bio simbol prosperiteta. Jednog dana, ali svakako ne sa svojih dvanaest godina koje je Abdul napunio. Za rođendan je dobio je stari kasetofon razmenjen za jednu kozu u trampici sa Tuarezima koji su prolazili kroz njihovo selo. Rođendani se slave i u Maliju, ali niko ne sluša Betovena

na rođendanskoj proslavi, pa čak ni u Evropi.

„Pusti muziku!“ zadovoljno reče otac, ponosan na poklon koji je predao svom sinu.

Abdul se ustezao da to uradi, da bi par trenutaka kasnije, prostor, vreme i duh njihove kuće ispunila „Oda radosti“. Neprepoznatljivi taktovi su oca ostavili u čudu, a Abdula duboko zamišljenog. Stotine glasova horski se skladno uklapalo u finalnom delu kompozicije.

„Dobro“ rekao je otac kratko, napustivši kuću jer je imao nekog posla.

Majka je potom ušla u sobu, kako slavljenika ne bi ostavila samog. Abdul je nije primetio.

„Odakle je ova muzika?“ upitala je majka.

„Iz Evrope“, odgovorio Abdul prenuvši se.

„Tamo gde je otišao Mbidi sa ženom i decom?“

„Da“ odgovorio je Abdul, nastavljajući da sluša. Kada bi kasetna došla do kraja, on bi je ponovo premotavao na početak i tako sve dok nije zaspao.

Pesma skakavaca odzvanjala je pustinjom, noć je bila hladna i snovi su popunili Gao, ulazeći tiho kroz mala kućna okna. Peščani sat na prozoru Abdulove sobe se zaustavio jer nije mogao da propusti krupnije zrno peska. Bio je neispravan i nije mogao da bude ponuđen na pijaci uz ostale predmete koje je prodavala Abdulova porodica, a Abdula je bilo žao da ga baci. Često se uspavljivao tako što bi na njega prislonio uvo i slušao kako pesak polako curi, sve dok se ne zaustavi, kada bi ga okrenuo na drugu stranu, ukoliko je i dalje bio budan.

Te noći sanjao je kuću „severa“ koja nije bila nalik na ovu u kojoj je živio. Imala je veće prozore, zidove oplepljene tapetama, uglačani parket i klavir u uglu sobe koju je jasno video u snu. To je bila jedna od kuća iz zgužvanog časopisa koji je našao na obali Nigera, koji je reka ko zna odakle donela.

U sobi se nije ništa neobično dešavalo do trenutka kada je počela da se puni vodom čiji je nivo postajao sve viši, sve do j je nije potpuno ispunila. Tapete su su odvalile sa zidova, baš kao i dirke sa klavira. Kroz prozorsko okno mirno je uplivala velika riba, poput ajkule, koja je vremenom postajala sve nervoznija, jer zarobljena nije mogla da pronade izlaz. U snu je jasno video sebe kako mirno ulazi u sobu,

sakuplja dirke i pokušava da ih vrati na klavir. Tada mu je riba prišla, Abdul je uhvatio za veliko peraje, da bi potom zajedno napustili sobu isplivavši kroz prozor. Primetio je da je kuća bila na dnu mora, a svetlost koja je dopirala sa površine bila je daleko. Kada je riba zaplivala ka površini, Abdul se okupan znojem naglo probudio.

*

Rana zora je Crvenoj dini dodala još malo crvene boje, koja je izlaskom Sunca polako bleдела vrativši je prepoznatljivoj svakodnevicu, baš kao i Abdula koji se prepustio još jednom danu. Na putu do škole, išašvi pravolinijskim ulicama prekrivenih peskom, svratio je do Sanie, žene sa kojom je mlekom bio povezan. Žene Malija su imale običaj da dojenje tek rođenih beba povere ženama koje su za to imale vremena, ali i mleka. Tako je tek rođeni Abdul završio na grudima Sanie. Godinama nakon što se od njih odvojio, odlazio bi kod nje kada mu je trebao savet. Meštani su govorili da je dojila decu koja bi potom postala izuzetno nadarena. Po njeno mleko dolazili su i ljudi iz grada. Nije htela nagradu, jer je znala da dojenjem, deci daje nešto svoje, vredno i važno za njih. To je bilo dovoljno.

„Hoću da idem!“, bilo je prvo što je Abdul rekao, dok mu je Sanie bila leđima okrenuta, pogrbljena nad kozom koju je muzla. Bele kapljice mleka poprskale su njena bosa stopala do pola zaronjena u pesak, napravivši nenameran kontrast crnoj boji njene kože.

„Idi, ko ti brani“ rekla je. Abdul nije očekivao takav odgovor.

„Tata mi brani, mama se ne pita“

„Mama se pita Abdul, ne zaboravi“. Sanie je živela u Evropi iz koje se davno vratila. Pričalo se da je tamo završila prestižnu školu, da bi se jednog dana pojavila u selu, udala za čoveka iz komšiluka, posvetila se muži koza i dojenju svoje i tuđe dece.

„Zašto si se vratila iz Evrope?“ upitao je Abdul, koji je već bio spreman na njen uobičajeni odgovor, da ne želi o tome da priča.

„Zbog Voltera“, odgovorila je kratko, viknuvši potom na gomilu koza koje su se razbežale po dvorištu.

„Da li te je Volter ostavio?“ upitao je Abdul.

„Ne, ostavila sam ja njega“, odgovorila je ozbiljno.

„Volela si ga?“ nastavi Abdul.

„Nisam volela ono što je napisao“

„Da li te je voleo?“ reče Abdul stidljivo se osmehnuvši.

„Ne, nije me voleo, ali hajde da se vratimo tvojoj želji da odeš. Dakle, idi!“

„Da idem?“ ponovo je upitao Abdul.

Sanie ga je potom zamolila da je malo sačeka i za to vreme utera kože u obor. Vratila se brzo, pruživši mu izlazu jaknu koju je njen sin, jedan od devetoro dece koju je imala, prerastao.

„Već sutra idi!“ odgovorila je Sanie, pružajući mu jaknu. „Trebaće ti, tamo su noći hladne pogotovo zimi“ rekla je. „Ne moraš u školu, sreła sam direktora usput i rekla mu da mi pomažeš oko koza“.

Sanie je video poslednji put u svom životu.

Abdul se vratio kući. Roditeljima je rekao da ga boli stomak. Noć je proveo u pakovanju. U ranac od teleće kože spakovao je jaknu i peščani sat. Zaspao je na kratko sanjajući bika koji je na leđima nosio prelepu devojkicu. Prvo mu se opirala kao da je oteta, da bi mu potom čvrsto prigrlila debeli vrat, prepustivši mu se. Bila je bele puti. Nepreglednom kosom je osvetlila noć. Bik je gazio preko površine mora, da bi zajedno nestali na horizontu.

Na vrhu crvene dine Abdul je jutrom sačekao karavan izbeglica koji je svakog dana tu prolazio, priključivši mu se na putu za Evropu. Oca nije pitao za dozvolu. Ni majku.

*

Iz vizure pustinjskog guštera, iza peščanih dina prvo su se videle crne tačke koje bi se povećavale kako se karavan približavao, potom tela razvijениh crnaca i na kraju, neuporedivo manje još nedovoljno razvijeno Abdulovo telo. Gušter je pobegao, izbegavši da time što se našao na putu bude zgažen. Do glavnog puta koji je vodio u pravcu Libije ostalo je još malo, da bi potom ostalo još par dana do krajnje tačke, grada luke Zuare gde ih je čekao brod. Od crnih ljudi odudarao je Majkl, belac, profesionalni vođa izbegličkih karavana ka Evropi. Sa torbicom oko ramena, bodrio je putnike, obraćajući posebnu pažnju na Abdula. Po predaji izbeglica koje je na putu pokupio, očekivala ga je dobra zarada. Vlasnik broda je plaćao po „glavi“ da bi u luci kranjeg odredišta, preprodao ljude, takođe po „glavi“ plus prevoz i tako do krajnjeg vlasnika izbegličkih „glava“, koji bi ih na kraju putovanja uputio na ulice nekog od evropskih gradova, da rade za njega prodajući torbe, suvenire, lažne dresove fudbalskih klubova ili da prose.

Abdul je Majklu postao zanimljiv u jednoj od noći provedenih na toplom pesku pustinje. Zagledan u zvezde

na noćnom nebu, Abdul je poimence izgovarao njihove nazive.

„Aldebaran, Rigel, Betelgez...“

„Kako to znaš?“ upitao je Majkl, ležeći pored njega.

„Učitelj nas je naučio u školi“

„U mojoj zemlji to nismo učili“

„Ti si iz Evrope?“ upitao je Abdul.

„Pa da, ja sam iz Španije, moje ime je Mihael“ odgovorio je Majkl.

„Da li u Evropi, muškarci žene čine nesrećnim?“ nastavio je Abdul.

„Ne, odakle ti to, mislim ima i nesrećnih žena ali i muškaraca, ne kapiram šta hoćeš da me pitaš?!?“

„Ništa, onako“ odgovorio je Abdul, duboko uzdahnuvši. „Ono dole, blizu horizonta je Sirius, a ovo gore je Polaris, zvezda severa, tamo idemo“ reče Abdul nabrojivši ukupno imena dvanaest zvezda.

„Znaš li šta te tamo čeka?“ pitao je Majkl.

„Ne znam, samo znam da tamo moram da stignem“ odgovori Abdul okrenuvši se na bok.

*

Luka Zuara, čekala je na nove putnike. Osim „glava“ iz nje nije ništa transportovano ka Evropi. Libija se od rata nije nikada oporavila. Pesak poprskan krvlju, nekada koza koje su prinošene u čast boga plodnosti, a danas u čast ljudske gluposti, brzo je bio prekriven čistim peskom koji bi naneo vetar. Miris luke nije bio nepoznat za Abdula koji je dvanaest godina živeo na obali reke Niger. Ali slana voda mora u odnosu na onu koja je činila reku, bila je potpuna novina. Došavši do obale, Abdul se zatrčao u more koje je bilo pred njim. Svi su bili srećni. U daljini nisu ništa videli izuzev prazne pučine i neba podvučenog linijom horizonta.

„Tamo vam je Evropa!“ uzviknuo je Majkl, osećajući plimu zadovoljstva jer je za njega posao bio završen. Ostalo je samo da preda „glave“. Doduše, osetio se i ponosnim na poreklo koje vodi od geografski omeđene granice boljeg života, bar za ljude koji su za njim žudeli.

Brod koji je pristao u luku bio je prazan, ali premali da primi dve stotine izbeglica.

„Ne brinite, svi stajete“ rekao je Majkl prepoznavši brigu u očima „glava“. „U prošloj grupi je bilo i više putnika, hajde, sabite se malo“ nastavio je puštajući jednog po jednog od njih u brod. Ugledavši Abdula, Majkl mu je

kratko viknuo: „Srećan put dečake!“ Abdul je bio srećan što ga je Majkl nazvao dečakom.

„I ne brini za žene Abdule, tvoja će svakako biti srećna jer će imati muža koji zna sve o zvezdama“ nastavio je Majkl, „ukoliko je to ženama uopšte važno“ reče tiho sebi u bradu.

Sabijen između saputnika Abdul se zagledan u more pitao „zašto se Sanie vratila? I taj Volter, šta li joj je on to napisao? Mora da su se razišli a on joj je napisao pismo. Možda je zavoleo drugu, možda je otišao u rat? Ne u Evropi nema ratova“. Potom je ugledao jato galebova koji su kružili oko broda neuspešno tražeći hranu koje gotovo da niko više nije imao.

*

More je bilo neobičajeno mirno, da bi krenulo da se mreška. Gomila malih talasa su se pretvarali u veće, a Abdul osećajući po prvi put za njega neuobičajenu hladnoću, izvadio je jaknu iz ranca. Kada je obukao osetio je nešto u njenoj postavi, neuspešno pokušavajući da dodirima prstiju ustanovi šta bi to moglo da bude. Ranac mu je ispao na pod i iz njega peščani sat. Brod se ozbiljno zaneo u stranu, peščani sat se otkotrljao sve do pramca, a Abdul je krenuo da ga dohvati. Tada je ugledao talas koji se približavao da bi na kraju prekrio palubu broda koji je počeo da tone. Abdul nije znao da pliva kao ni većina njegovih sunarodnika. U Niger je ulazio samo do kolena. Od malena, roditelji su decu plašili krokodilima, pogotovo onu koja su bila nestašna, a Abdul je to bio. Poslednje što je video ispod površine mora koje ga je polako gutalo na dno bila je velika riba poput one iz njegovog sna. Ovog puta je samo prošla pored njega, okrznuvši ga perajem. Abdul je krenuo rukom ka njoj i nije je dohvatio.

Dan nakon što je brod potonuo, Abdula je more izbacilo na obalu Libije. Obalska straža je spremno čekala da more odradi svoj posao i putnike vrati Africi. To je bila uobičajena procedura ustanovljena godinama, jer svaki drugi brod pun izbeglica, ne stigne na svoje odredište. Lica prekrivena maskama koje nisu dopuštale da Sunce osvetli njihov izraz ugledala su Abdulovo telo. Gumenim rukavicama otvorili su ranac koji je bio prazan. Dokumenta nije bilo.

Potom su skinuli jaknu osušenu toplim vetrom Libije. Izbočina koja se neprirodno ukrutila u postavi, privukla im je pažnju. Iz nje su izvadili papir na kojem je na fran-

cuskom jeziku pisalo:

„Abdul Asiz je sa odličnim uspehom završio školsku godinu“, a potom je nabrojan spisak predmeta sa odličnim ocenama i na kraju potpisom direktora, dobrog prijatelja Sanie koja se iz Evrope vratila zbog Voltera.

„Crnac koji prodaje samoga sebe ludak je, a otac koji prodaje svoga malog crnca varvarin je. A ja se ponašam razumno tako što ga kupim i time mu dajem priliku da radi na mojoj plantaži.”

„Kandid“ Fransoa Mari Arue-Volter